

Гвоздю С. Ю.

## ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ВИТРАТ НА ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

*Досліджено суть та класифікацію витрат на інноваційну діяльність підприємства за різними класифікаційними ознаками. На основі аналізу поглядів вітчизняних та закордонних вчених щодо інноваційних витрат запропоновано виділити такі класифікаційні ознаки: за стадіями життєвого циклу інноваційної продукції та типом трансакції.*

**Ключові слова:** інноваційна діяльність, витрати, класифікаційні ознаки, інноваційні витрати.

### 1. Вступ

Ефективність підприємства залежить від його здатності швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища, які зумовлені швидкими темпами науково-технічного прогресу. Тому особливої актуальності набуває дослідження витрат на підприємстві, зокрема пов'язаних з інноваційною діяльністю [1 – 10]. Різноманітність витрат на інноваційну діяльність підприємства зумовлює необхідність їх групування за певними класифікаційними ознаками, що дасть змогу приймати раціональні управлінські рішення з метою максимізації прибутку. Однак відсутність чіткої межі між витратами на інноваційну діяльність та загальними витратами виробництва, можливість ситуації, коли класифікаційні ознаки не відповідають цілям організації, викликає необхідність удосконалення існуючих класифікацій та створення нових.

### 2. Аналіз літературних даних і постановка проблеми

Інноваційні витрати – це виражені в грошовій формі фактичні витрати, пов'язані із здійсненням різних видів інноваційної діяльності [4, с. 46]. Під загальним обсягом витрат на інновації розуміють витрати підприємства на здійснення інновацій як нових для підприємства, так і нових для ринку, у тому числі на внутрішні науково-дослідні розробки (НДР), придбання НДР, машин, обладнання та програмного забезпечення, інших зовнішніх знань та інших витрат [9, с. 20]

У праці [8, с. 47] зазначається, що витрати на інноваційну діяльність – це визначення вартості ресурсів, які придбані чи створені та використовуються на всіх стадіях інноваційного процесу, для досягнення цілей інноваційної діяльності, а також для визначення ступеня їх радикальності, співвіднесених з доходами суб'єкта інноваційної діяльності. Ільченко О. більш широко розкрив суть даного поняття, включивши до нього упущену вигоду від недовикористання природної енергії [7, с. 3].

На нашу думку, це доповнення О. Ільченка є правильним, адже витрати на інноваційну діяльність включають в себе як всі витрати, пов'язані з інноваційною діяльністю, так і позитивний ефект, який підприємство могло отримати в результаті здійснення інноваційної діяльності.

Метою проведених досліджень була згрупування класифікаційних ознак витрат на інноваційну діяльність з метою оптимізації та раціонального обліку даних витрат

на підприємствах.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні основні задачі, зокрема: дослідження основних класифікаційних ознак інноваційних витрат у вітчизняних та зарубіжних працях; на основі аналізу цих джерел запропоновано власне бачення класифікації витрат на інноваційну діяльність.

### 3. Результати досліджень

Для з'ясування характеру витрат важливе значення має науково-обґрунтована їх класифікація, тому в ході дослідження обґрунтовано ряд класифікаційних ознак витрат на інноваційну діяльність. Аналіз та узагальнення позицій вітчизняних [4 – 10] та зарубіжних вчених [1 – 3] свідчить про неоднорідність класифікаційних ознак витрат на інноваційну діяльність.

На наш погляд, класифікуючи витрати на інноваційну діяльність, перш за все, необхідно здійснити розподіл витрат за джерелами фінансування, зокрема, на власні кошти підприємства; кошти бюджету; кошти небюджетних фондів; кошти організацій підприємницького сектору.

За періодом інноваційної діяльності розрізняють поточні та капітальні витрати на інноваційну діяльність. Поточні витрати здійснюються в плановому періоді й відносяться, в основному, на собівартість продукції.

У закордонних джерелах капітальні витрати включають: витрати на земельні ділянки та будівлі, інструменти та обладнання, комп'ютерне програмне забезпечення [3, с. 112–113].

Згідно українського законодавства, до складу капітальних вкладень входять щорічні витрати на створення і збільшення розмірів інноваційної продукції, а також придбання необоротних активів довгострокового користування (більше одного року), які не призначені для продажу, що здійснюються у зв'язку з розробкою і впровадженням інновацій. Вони складаються із витрат на придбання машин, устаткування, інших основних засобів, на придбання споруд, земельних ділянок і об'єктів природокористування, необхідних для здійснення інноваційної діяльності [6].

Згідно з класифікацією за компонентами інновацій розрізняють наступні витрати на інноваційну діяльність: витрати, пов'язані з придбанням або розробкою нематеріального активу та з використанням нематеріального активу [8, с. 89].

У праці [5] виділено постійні та змінні витрати

інноваційного процесу. Постійні витрати інноваційного процесу ( $P_b$ ) визначаються за формулою [5]:

$$P_b = \frac{P_1 + P_2 + P_3 + P_4}{O_n \cdot C_n}, \quad (1)$$

де  $P_1, P_2, P_3, P_4$  – постійні витрати дослідницького етапу інноваційного процесу, етапу випробування продукції, на впровадження продукції, етапу просування продукції відповідно;  $O_n$  – обсяг інноваційної продукції;  $C_n$  – собівартість одиниці інноваційної продукції.

А змінні витрати інноваційного процесу ( $Z_b$ ) визначаються за формулою [5]:

$$Z_b = \frac{Z_1 + Z_2 + Z_3 + Z_4}{O_n \cdot C_n}, \quad (2)$$

де  $Z_1, Z_2, Z_3, Z_4$  – змінні витрати дослідницького етапу інноваційного процесу, етапу випробування продукції, на впровадження продукції, етапу просування продукції відповідно.

Також можна класифікувати витрати на впровадження організаційної системи. До них відносяться одноразові (витрати на навчання інженерно-технічних працівників, на навчання керівництва, на налагодження системи) та постійні витрати (витрати на підтримку системи, на зв'язок та комунікації, на заробітну плату обслуговуючого персоналу, на нарахування на заробітну плату) [10, с. 194].

За особливостями інноваційного процесу виділяють витрати внутрішньоорганізаційні та міжорганізаційні. Внутрішньоорганізаційні витрати – це витрати, які виникають в середині підприємства і пов'язані зі створенням нового чи удосконаленого продукту, технологічного процесу, методу, нових організаційних форм в середині підприємства.

Міжорганізаційні витрати – це витрати, які пов'язані з закупівлею нового обладнання, дослідного зразка у стороннього підприємства, тощо.

На сьогоднішній день існують численні класифікаційні ознаки витрат на інноваційну діяльність, які досліджувались як вітчизняними, так і зарубіжними авторами. Провівши аналіз існуючих підходів стосовно класифікації інноваційних витрат, пропонуємо її розширити та виділити такі класифікаційні ознаки, як класифікація витрат на стадіях життєвого циклу інноваційної продукції та тип трансакції.

Згідно з першою класифікаційною ознакою виділяють такі види витрат: витрати на проведення маркетингових досліджень, трансформацію інноваційної ідеї в готову продукцію, виробництво інноваційної продукції, збут інноваційної продукції, удосконалення продукції/ продаж об'єктів інтелектуальної власності.

Згідно з класифікацією витрат на інноваційну діяльність за типом трансакцій, на нашу думку, доцільно виділити: витрати, які виникають при обміні правами власності, через існування комунікативних бар'єрів та психологічне несприйняття нововведень та витрати на оцінку індивідуального вкладу працівника в інноваційну діяльність.

## 4. Висновки

Розрізненість класифікаційних ознак перешкоджають вирішенню завдань формування витрат на інноваційну діяльність та управління ними. Однак їх систематизація дасть змогу приймати ефективні управлінські рішення менеджером, використовувати різні класифікаційні ознаки витрат у залежності від ситуацій, які виникли на підприємстві.

Доповнена класифікація витрат на інноваційну діяльність дозволить підвищити об'єктивність оцінювання інноваційної діяльності, виявити можливі фактори збільшення цих витрат на кожній з стадій життєвого циклу інноваційної продукції.

## Література

1. Innovation in Australian Business, 2010-11. – Australian Bureau of Statistics [Electronic resource]. – Available at: <http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/Latestproducts/8158.0Appendix122010-11?opendocument&tabname=Notes&prodno=8158.0&issue=2010-11&num=&view=>
2. Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data [Text]. – Ed. 3.– Paris: Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) and Statistical Office of the European Communities (Eurostat), 2005. – 166 p.
3. Frascati Manual: Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development [Text]. – Ed. 6. – Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2002. – 266 p.
4. Авилкіна, М. Облік витрат на інновації: стан і напрями розвитку [Текст] / М. Авилкіна // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №7. – С. 44-52.
5. Барановська, С. П. Формування та управління розвитком інноваційних структур в машинобудуванні [Текст]: автореф. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук за спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» [Електронний ресурс] / С. П. Барановська. – Львів, 2009. – 24 с. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/3217>
6. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Ільченко, О. О. Облік та аналіз витрат на інновації: управлінський аспект [Текст]: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук за спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / О. О. Ільченко. – Київ, 2009. – 21 с.
8. Костирко, Л. А. Аналітичний інструмент оцінювання ефективності затрат на інноваційну діяльність підприємства [Текст]: монографія / Л. А. Костирко, А. А. Мартинов, Г. О. Надьон. – Луганськ: Ноулідж, 2011. – 246 с.
9. Методологічні положення зі статистики інноваційної діяльності [Текст] / І. А. Жукович, Ю. О. Рижкова, І. В. Калачова, О. І. Білоконь, Н. А. Біленька. – Київ: Державна служба статистики України, 2012. – 32 с.
10. Романець, І. В. Визначення економічної ефективності витрат на створення та впровадження інформаційної системи з використанням геоінформаційних технологій [Текст] / І. В. Романець // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2009. – № 647. – С. 191-197.

## ПОДХОДЫ К КЛАССИФИКАЦИИ ЗАТРАТ НА ИННОВАЦИОННУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Исследована суть и классификация затрат на инновационную деятельность предприятия по различным классификационным признакам. На основе анализа взглядов отечественных и зарубежных ученых по инновационным расходам предложено выделить следующие классификационные признаки: по стадиям жизненного цикла инновационной продукции и типу трансакции.

**Ключевые слова:** инновационная деятельность, затраты, классификационные признаки, инновационные затраты.

*Гвоздю Светлана Юрьевна, асистент, кафедра теоретичної та прикладної економіки, Національний університет «Львівська політехніка», Україна, e-mail: semisvetiksvetik@mail.ru*

*Гвоздю Светлана Юрьевна, ассистент, кафедра теоретической та прикладной экономики, Национальный университет*

*«Львовская политехника», Украина, e-mail: semisvetiksvetik@mail.ru*

*Gvozdiu Svitlana, Lviv Polytechnic National University, Ukraine, e-mail: semisvetiksvetik@mail.ru*

УДК911.3:339.9:334(477.8)

Дудка О. О.

## ВПЛИВ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ ПРИКОРДОННІ

*Розглядаються питання впливу транскордонного співробітництва на розвиток малого та середнього підприємництва в прикордонних регіонах. Аналізуються особливості впровадження новітніх технологій сектором підприємництва в транскордонному регіоні. Досліджено типізацію інноваційного малого та середнього підприємництва в західноукраїнському прикордонні.*

**Ключові слова:** *транскордонне співробітництво, мале та середнє підприємництво, інновації.*

### 1. Вступ

Поведінка та результати діяльності підприємства залежать від соціальних та технологічних особливостей співпраці з іншими компаніями. Складні наукові процеси, в ході яких відбувається отримання інновацій та технологій, націлюють компанії на отримання існуючих знань та технологій, доповнити тим самим власний потенціал. У даному контексті співпраця відіграє важливу роль в інноваційній діяльності.

Співпраця між підприємствами є можливістю більш вільного доступу до ринків капіталу, робочої сили та технологій. Для бізнесу розміщеного в прикордонних регіонах, із відсутніми економічними перевагами, транскордонне співробітництво сприяє більш кращому розвитку бізнес середовища. В цей же час, природа та ступінь таких можливостей варіюється в залежності особливостей самого прикордонного регіону, зовнішнього середовища ведення підприємництва та характеристики самих підприємств зокрема.

Зважаючи на вищевикладене виникає необхідність дослідження впливу транскордонного співробітництва на мале та середнє підприємництво (МСП) та на впровадження інноваційних технологій в бізнес-середовищі.

### 2. Аналіз літературних даних і постановка проблеми

Зростання конкуренції на глобальних ринках означає, що інноваційна діяльність та інтернаціоналізація є важливою складовою діяльності підприємств. На прикордонних територіях транскордонне співробітництво передбачає значну кількість потенційних переваг для МСП. Політика сприяння інноваційній діяльності, як підґрунтя конкурентоздатності, є однією з переваг. На сьогодні, у науковій літературі високий рівень конкурентоздатності розглядається нерозривно із

вивченням та впровадженням інновацій [1 – 10].

В європейській науковій літературі досліджень, присвячених транскордонному співробітництву у сфері підприємництва, є значна кількість. Наприклад, П. Губеру своїй праці "Детермінанти транскордонного співробітництва між бізнес-партнерами в країнах Центрально-Східної Європи" надає типологію між-бізнесової співпраці, розрізняючи її за роллю різних форм трансакційних витрат, важливістю побудови і підтримки довіри:

- співпраця побудована на принципі договірних відносин, де сутність взаємовідносин принципала та агента є дуже важливою та регулюються виключно в правових рамках;
- контракти стимулювання (наприклад франчайзингу чи ліцензування), стимули якого передбачені в договорі;
- ділові стосунки, які не засновані на офіційних договірних правовідносинах та не закріплені у договорах, а довіра у таких відносинах є більш важливішим фактором [8, с. 50].

Але, лише незначна частина досліджень присвячена проблематиці відносин в транскордонному регіоні у сфері співпраці та впровадження новітніх технологій МСП в умовах перехідної економіки. Вивчення даної теми на терені Європейського Союзу ведуть наступні науковці: Е. Елгер, Д. Смоллбон, Ф. Велтер, У. Венесаар. На відміну від європейських науковців, українські дослідження до останнього часу обмежувалися дослідженням сусідства в контексті зовнішньої торгівлі та співпрацею між освітніми закладами. В Україні дослідженням даної теми займаються такі науковці як: К. Ващенко, В. Грига, Н. Ісакова, О. Красовська, Д. Ляпін [7, с. 140].

Метою даного дослідження є вивчення впливу транскордонної співпраці на впровадження МСП інноваційних технологій.

Основними завданнями для досягнення поставленої мети є: